

Stav českého soudnictví a možnosti reformy

13.července 2004 Vladimír Nevlud

Ve čtvrtek 3. června uspořádalo CEVRO ve spolupráci s opavskou společností Pohl. Consult diskusní podvečer o české justici. Debaty, která se uskutečnila v Opavě, se jako hlavní hosté zúčastnili poslanec a stínový ministr spravedlnosti ODS Jiří Pospíšil a předseda Okresního soudu v Ostravě Vít Veselý. První jmenovaný ještě předtím přednášel o českém ústavním systému na místní Soukromé střední podnikatelské škole.

Podvečerní diskusi v kulturním domě Ostroj zahájil Jiří Pospíšil připomenutím tzv. legislativní smršti této a předešlé vlády, která se řídila heslem „podstatné je kolik, ne jaká kvalita“.

Právě překotné přijímání evropské legislativy spolu s častými novelizacemi vedlo k neblahému stavu českého právního řádu, který je nestabilní a hypertrofovaný (viz zákon o ZOO, návrhy na zákaz kouření na autobusových zastávkách atd.). Takový stav právního řádu vede k tomu, že „soudy a soudci neznají právo“. Lékem je podle Jiřího Pospíšila revize celého právního řádu a zejména pak komplexní kodifikace. Za posledních 10 let došlo sice ke stabilizaci české justice z hlediska personálního, avšak stále ještě je zde 70 tisíc případů, jejichž řešení trvá více než tři roky. Kvůli tomu také dochází k úspěšným podáváním žalob na český stát ke štrasburskému Evropskému soudu pro lidská práva. Reforma justice musí dle Jiřího Pospíšila stát na spolupráci vlády, parlamentu a soudů. Vláda a parlament musejí soudcům především dát více prostoru pro jejich rozhodnutí, zjednodušit procesní předpisy a zavést institut vyšších soudních úředníků, kteří ze soudců sejmou podstatnou část administrativní zátěže. Na straně soudců Jiří Pospíšil vidí zejména nutnost „povinně nepovinného vzdělávání“ jako podmínky pro kariérní postup, a posílení kárných postihů vůči soudcům, kteří zanedbávají své povinnosti. Stínová koncepce ODS také počítá se zavedením institutu „soudců na zkoušku“. Na závěr svého vystoupení stínový ministr spravedlnosti připomněl několik předložených a připravovaných iniciativ ODS v oblasti soudnictví: reformu obchodních rejstříků, novelu občanského soudního řádu, novelu konkursního zákona a novelu trestního řádu.

Soudce Vít Veselý ve svém příspěvku hovořil především o třech problémech, které jsou však dle jeho názoru často zkreslovány a zveličovány. Jako první zmínil problém „příliš velké nezávislosti soudců.“ Podle jeho názoru má ale ministerstvo spravedlnosti relativně velký manévrovací prostor pro ovlivňování soudů svými kompetencemi v personálních a mzdových otázkách. Žaloby do Štrasburku byly úspěšné jen ve velmi málo případech, pouze 5 % žalob bylo konzultováno s českou vládou. Další připomínka mířila směrem k domnělému dostatku soudců např. ve srovnání s Německem. To je sice pravda, avšak němečtí soudcové mají k ruce cca dvakrát početnější administrativní aparát. Vít Veselý je proti zvyšování počtu soudců, ale je naopak pro navýšení počtu administrativních pracovníků. Další cestu ke zjednodušení soudních řízení vidí předseda okresního soudu také v tom, že by soudní rozhodnutí neobsahovala odůvodnění rozsudku, což by soudcům významně ušetřilo práci. Třetí problém, který Vít Veselý zmínil, je nepředvídatelnost soudních rozhodnutí. Zde připomněl vinu legislativy prostým konstatováním, že „zatímco francouzský občanský zákoník doznal za 200 let dvanácti novelizací, ČR to stihne za jeden jediný rok!“.

V následné živé, a místy velmi ostré, diskusi se na přetřes dostala otázka odvolatelnosti soudců, podíl jednotlivých vlád a politických stran na neblahém stavu justice i osobní zkušenosti přítomných se soudy, včetně jednotlivých soudních kauz. Diskuse se zúčastnily téměř čtyři desítky osob, z nichž většina se aktivně zapojila.

Debata o českém soudnictví byla prvním dílem veřejných besed o různých ožehavých tématech. Série bude pokračovat na podzim.